

Genmäle i fruktträdsfrågan.

Örtengren, Helmer

12 H Br.

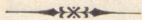
Ekon.
Frädy.
Ost

Genmäle i frukträdsfrågan.

Af

S. Helmer Örtengren.

(Aftryck ur Nya Dagligt Allehandä).

NYA DAGLIGT ALLEHANDAS TIDNINGSAKTIEBOLAGS TRYCKERI.
STOCKHOLM, 1902.

Genmål i publikations

1

Redaktör

—

Utgivningsort

—

Med anledning af hr Abelins svaromål i eder ärade tidning (Stora upplagan för den 31 december 1901 och Nationalupplagan för den 3 januari i år) å min uppsats i samma tidning af den 30 november förra året anhålles vördsamt om plats för följande:

Det gläder mig särdeles att ordagrannt återse det af mig 1899 omisstänksamt lemnade intyget, af hvilket det ej föll mig in att taga någon afskrift, och det är mig desto angenämare, som innehållet visar sig på intet vis strida mot min uppgift efter minnet i "förklaringen".

Hr Abelins publicerande af detta mitt intyg förändrar således intet i saken eller i mina påståenden, och att med fetstil anmärka, att det är försedt med notarius publicus' intyg om likheten med originalet, är under dessa omständigheter tämligen meningslöst, men väl afsedt att se bra ut och hos publiken suggerera ett intryck af stor "äkthet", hvilken emellertid naturligtvis ej har det minsta att skaffa med det bruk, som gjorts af intyget. Angående sättet, huru detta blifvit uppläst, har jag alls icke yttrat mig. Jag känner det ej, såsom icke närvaran-

de därvid. Andra, som voro det, säga, att de fingo det intryck, att det stödde den Abelinska saken. Att dess sista sats blifvit mycket illa uppfattad, framgår af bland annat Sv. D:s omskrifna referat, som åt intyget gifver ett innehåll och betydelse, hvilken står i den skarpaste motsats till dess verkliga och fullt tydliga.

Men med ett föredrag när man endast en mindre del af allmänheten, och det hörda kan lätt glömmas. För att mångdubbla verkan och utsträcka den äfven till framtiden samt fastslå ordalydelsen är tryck bättre, och med insikt härom utgaf hr Abelin en broschyr, "Fruktodlingsfrågan 1899", hvori bland annat intogos åtskilliga intyg, naturligtvis försedda med notarius publicus' påskrift, men icke mitt, utan i dess ställe Sv. D:s ofvannämnda fullkomligt vilseledande referat af innehåll, att " $\frac{2}{3}$ af mina fruktträd äro utländska och $\frac{1}{3}$ svenska", hvilket referat han å samma sida förklarar sig acceptera.

Naturligtvis afsågs att begagna mitt intyg till att gifva pondus åt påståendet om utländska fruktträds öfverlägsenhet, hvilket ock skedde (se broschyren pag. 15); annars hade det ej heller varit någon mening i att begära det. Men ledsamt nog var det alldeles obrukbart för nämnda än-

damål, då däraf tvärtom framgår, dels att jag endast af nödtvång tagit en del träd från utlandet, dels att så godt som hela min halfstamsplantering utgöres af svenska träd. Att intaga detta intyg i broschyren skulle således haft alldeles motsatt verkan mot den åsyftade; därför passade tidningsreferatet bättre. Och därför har icke blott, såsom det heter i genmälet, "den förmodan kunnat uppstå, att jag (Abelin) oriktigt skulle ha återgiffvit" intyget, utan denna s. k. "oriktighet" framgår med full evidens af hans egen broschyr.

Den verkliga omfattningen och betydelsen af min halfstamsplantering, hvilken äfven å de kvarter, som ha mellanplantering af dvärgträd, skarpt skiljer sig från dessa och ännu mycket mera gjorde det 1896, hade hr Abelin nämnda år under flere timmar godt tillfälle iakttaga; den kan icke undgå någon vid ett besök.

Att dessa anmärkingar komma något post festum, är visserligen sannt, och jag beklagar uppriktigt att ej förr ha upptäckt "oriktigheten", hvilken slutligen blef uppenbar under den mig påtvingade korrespondens från intresserade fruktodlars sida, hvilken jag är utled vid och till hvarje pris vill ha slut på. Jag skulle dock kanske icke rört vid denna

obehagliga sak, om den ej i själfva verket vore af precis samma vikt i dag som förett par årsedan! Detta inser också Skånska Trädgårdsföreningens Tidsskrift, som i sitt senaste nummer yttrar: "ur praktisk synpunkt har frågan emellertid stor aktuel betydelse (kursiv. af undertecknad) och kanske icke minst i detta län".

Ja, frågan gäller, huruvida vi fortfarande och kanske i allt högre grad skola blifva öfersvämmade af utländska fruktträd, till tvifvelaktig nytta för vår fruktodling, men till bestämd skada för en svensk, i betydelse alltjämt tillväxande näring.

Jag har efter förra artikelns affattande fått tillfälle genomgå hr Abelins förolyskade tidning "Trädgårdsskötseln" och hans däri offentliggjorda, i många stycken kuriösa Reseberättelse af 1895. Däri omnämnas ett besök vid Rosenborg Have, den läroanstalt, där han, enligt egen uppgift, erhållit sin trädgårdsutbildning. Efter att därvarande fruktträd i allmänhet blifvit prisade, säges: "Formfruktträden och spaliererna voro särdeles vackra, väl skötta och skurna."

Undertecknad besökte senast i våras nämnda "Have" och det var på denna, ehuru icke ensamt denna, jag i min förra

artikel syftade, då jag nämnde om anstalter, hvilka åtnjuta statsunderstöd, men som likväl i massa förete otillbörligheter i formträdsväg, hvilka naturligtvis äfven stå där såsom åskådnings- och undervisningsmateriel för eleverne. Jag hade med flit mildrat mina ursprungliga uttryck, såsom, ehuru sanna, möjligen förefallande våra hyggliga och vänliga bröder, danskarne, väl obehagliga, men då jag nu finner just tendensen därmed, må de gamla ordalagen återställas. Så här lödo de: "Och likväl, man har ej längre rätt förvånas öfver något i den vägen, om man först beskådat den lilla formträdshaven vid entrén till Rosenborgs frukthave. Den utgör jämte de å närmaste vägg spalierade träden ett underverk i det befängda och misslyckade, och i hela den öfriga stora fruktträdgården finnes, med undantag af en del rätt prydliga stenfruktträd i "Vifteform", så vidt jag kan erinra mig, icke ett enda spalierträd af verkligt modern valör eller anars oklanderligt och fullt lyckadt uppdraget". Det bereder mig förvisso icke något nöje, utan tvärtom, att säga detta om danska förhållanden, men omständigheterna nödga mig därtill.

Vidare omnämnes "den öfver hela Norden med rätta frejdade" Mathiesenska plant-

skolan" och bekännes, "att bland alla frukt-trädskolor, jag sett, har ingen tilltalat mig som denna". Tyskland, inclusive Gauchers i Stuttgart plantskola, var likväl förut besökt. Efter åtskilligt djupsinnigt filosoferande utbrister författaren plötsligt: men — må vi komma i håg, att vi gå bland de härliga raderna i Korsörs trädskolor! Formträdgården, där det visades, huru träden borde pinceras, rosas icke, men kritiseras ej heller. Däremot kan en vanlig besökare ej undgå att frapperas af en mängd fullkomliga monster i formträdsväg, specielt de fristående spaliererna. Detta var nu preludierna till hvad som väntade våra inhemska plantskolor från hr Abelins sida!

Såsom tidigare sagts, förstår jag icke alls att dela den höga uppskattningen af nyssnämnda plantskola och hänvisar framför allt till Malmö-utställningen. En äldre, verklig fackman, från Sydsverige, besökte i somras i studieafsikt tyska och danska plantskolor. Han yttrar i bref till mig här om dagen: "Mathiesens plantskola fann jag egentligen under min förväntan, emedan jag antog, att större förråd af väl utbildade träd skulle funnits där. Hans plantskola tål emellertid alls icke (kursiv. af brefskrifvaren) att jämföras med Gauchers, Späths eller andra framstående

trädkolor." Han tillägger: "Abelin har kanske inte sett bättre (andra) plantskolor." Det är mig också i mera än ett fall bekant, att man till och med i Östergötland varit missbelåten med sändningar därifrån af trädkolealster, "som i flere afseenden lemnat mycket öfrigt att önska".

En trädgårdsmästare i Limhamn, också känd såsom återförsäljare för Mathiesens plantskola, annonserade i höstas om frukt-träd à — 40 kr. pr 100 stycken. Förmodligen mycket vackra träd!

Följande olägenheter vid köp af utländska träd böra dessutom bemärkas: skada genom uttorkning under längre transport, synnerligast om vägarne (hvilken icke förekommes helt enkelt genom hr Abelins exklamation "kommunikationer!"), faran för införande af nya skadeinsekter och svampsjukdomar samt, beträffande danska dvärgäppleträd (och äfven halfstammar), att de i allmänhet sakna toppförlängning i och för pyramidbildning (jag känner endast en dansk firma, som därvid frångått den gamla metoden), under åberopande af "vort stormfulde klima", och att man i Danmark har svårt få sin frukt vackert färgad annat än i öppna korgformer, en sak, som ej förhåller sig på samma sätt hos oss, åtminstone ej förr än möjligen ganska långt norrut. Jag är af flere skäl

en bestämd anhängare af trädens utbildning i pyramidform med etager, såsom regel vid dvärgträdsodling.

Listorna öfver min utställningsfrukt i Malmö ha nu genomgåtts, och kan därför följande precisa uppgift lemnas: Af hufvudsortimentet — omfattande sorterna för odling i större skala och det egentliga för prisbedömning framlagda — voro endast 7 äpplen och 6 päron från utländska träd, alla de öfriga från i Sverige uppdragna.

Jag hoppas nu, att det ej vidare skall lyckas göra svart till hvitt i denna sak, och betraktar detta som den reella vinsten af detta mitt skrifvande.

Ett annat ändamål med mitt uppträdande var att varna andra icke blott för sådana spalierträd, som erhållits till de båda nämnda spaliererna, hvilka blifvit anlagda af hr Abelin, utan äfven för spalieranordningarna såväl därvid som vid f. d. läroverket Norrviken, hvilka på det uppenbaraste röja obekantskap med själva hufvudprinciperna för detta slags odling.

Det hade verkligen varit synd, om äfven denna fina, nöjsamma, mycket instruktiva och högst nyttiga gren af fruktodlingen, hvilken man icke minst i kalla klimat har allt skäl taga vara på, skulle blifvit för-

fuskad och dymedelst förr eller senare misskrediterad.

Att benämna detta påpekande mindre lojalt, tror jag, äfven hvad Åtvidabergs trädgård beträffar, bero på bristande uppfattning. En privat fruktodlare må ega rättighet få ha sin trädgård huru som helst, utan anmärkning från andras sida. Men en plantskola, som till allmänheten försäljer fruktträd och därtill är förenad med en anstalt för utbildande af trädgårdsmästare, hvilka sedan skola spridas öfver landet samt praktisera och utbreda hvad de där lärt, bör otvifvelaktigt vara underkastad kritik och får finna sig däri. Huru hr Abelin själf i dylika fall gått till väga, kan man finna flerstädes i hans Reseberättelse.

Förutom mitt intyg innehåller hr Abelins "genmäle" intet annat än en hoprörning af mina och andras uttalanden, hvarmed jag ej har det minsta att skaffa, i tydligaste afsikt att blanda bort och förringa innebörden i mina ord! Jag står fullkomligt fri från hans gamla motståndare och de fel, de möjligen på sin tid begingo, samt har riktat anmärkningar såväl mot vissa påståenden af dem som af hr Abelin.

Om syftet med de nämnda artiklarne, såsom hr Abelin indignerad påpekar, är att motarbete diverse hans åtgöranden inom

trädgårdsodlingen, så är det säkerligen intet ondt i det, ty det har i vissa fall visat sig starkt, för att ej säga oundgängligen af behovet påkalladt, och litet hvar torde börjat tröttna på hr Abelins regerande och "metoder". Det är alltid detta samma poserande: se, man djärfves kritisera mig! Huru kan sådant vara möjligt? Publiken bör tydligen stå slagen af häpnad och harm. Det rör ju den svenska fruktodlingens Luther (se Idun den 19 januari 1901). Den pretiösa ton och piedestaltiskt nedblickande öfverlägsenhet, hvilka i en så egendomlig blandning framträdde redan i "Fruktodlingsfrågan 1899", återfinnas i sin utsökthet äfven i detta genmäle mot mig. Det är ingenting annat än en parad med den stående Abelinska arsenalen: bittra uttalanden, fåfänga, mindre lojal, sväfvande uttryckssätt, vrängande, mindre konsekvent o. s. v.

För att fästa oss vid uttrycket fåfänga, hvad finnes väl för oss fruktodlare, som rimligen skulle kunna föranleda en sådan känsla? De metoder, som t. ex. vid beskärning komma till användning, äro ej uppfunna af oss, och till och med deras bästa modifikationer äro redan ganska gamla; ämnet är med ett ord redan förut af andra så klart genomtänkt och så grundligt genomarbetadt, att någon ära af "nya, mo-

derna metoders" uppfinnande därvid näp-
 peligen återstår att reklamera för oss. Äf-
 ven de "nya moderna" gödslingsmetoderna
 äro väl utarbetade af Wagner, Steglich och
 Barth, Sicka, Otto m. fl., och om de än
 naturligtvis kunna utvecklas, så vore det
 till att börja med vackert så, om de vid
 behof verkligen blefve tillämpa-
 de och ej bara ompratade, såsom bevisli-
 gen skett i kändt fall. Som sagdt, denna
 vår hufvudsakliga uppgift att i all enkel-
 het söka på ett förnuftigt sätt tillämpa
 hvad andra lärt bör tydligen ej vara eg-
 nad att ingifva oss något slags quasiveten-
 skaplig fåfånga.

Eller skulle vi kanske låta förvilliga oss af
 tidningsreferenternas ampla loftalanden
 vid utställningarna, hvilka tillskrifva vår
 granna och myckna frukt de "nya moder-
 na" metoder, hvarom de för öfrigt intet
 veta. Litet hvar bland fruktodlare, som
 ha att tillgå gynnsamma naturförhållanden
 och ett minimum af kunskaper, skall af rätt
 många villigt bärande dvärgträdssor-
 ter efter 8 à 10 år kunna inhösta betydliga
 skördar, af flere — såsom Cellini, Hawthor-
 den, Charlamowsky och Ribston — långt
 tidigare och utan snart sagdt någon metod
 (blott ej för våldsam tillbakaskärning).
 Han skall skörda ej blott frukt, utan myc-
 ket stor och vacker sådan, utan stor an-

strängning, medan träden ännu äro unga, och är planteringen stor, skall det ej göra honom särdeles bekymmer att plocka ut till en mycket vacker och tilldragande utställning, dess mera som så godt som alla blifva förtjusta, så snart de blott få se en myckenhet stor och vacker frukt, vore den än, såsom så ofta, ganska onjutbar utan kokning eller blott andra klass äfven till sådan. Så till sådana resultat behöfvas ej så märkvärdiga metoder, och de bevisa därför ej mycket. Och man bör inför den lilla skicklighet, som därtill erfordras, kunna hålla sig sval om hufvudet.

Men sedan, efter några år, kommer framtiden med sina successiva och oundvikliga konsekvenser, och då komma förvisso metoderna att visa, om de varit riktiga och rätt tillämpade. Förr är det för tidigt jubilera öfver dem.

Försoning? Har då hr Abelin anhållit om öfverseende med sitt tilltag i fruktträdsfrågan? Ett sådant som väl knappt vore möjligt i något annat land. (Så vidt jag minnes, har den tidigare striden ej rört annat än denna; principerna i allmänhet för vår fruktodling ha ännu ej i någon uttömande grad offentligen diskuterats.) Och ha de skadliga verkningarna däraf upphört? Nej, och ännu söker han tydligen upprätthålla det gamla ske-

net. Slutsats: tala icke om försoning, där man själf intet sökt försona. De under striden å ömse sidor brukade kraftuttrycken, de kunde, antager jag, nog förlätas och glömmas. Men själfva saken står här oförändrad kvar. Om det ock bland öfvertygade motståndare finnes en del beskedliga personer, som ansett sig göra väl med att visa en smula vänlighet, så är detta förvisso icke hr Abelins förtjenst, men för de allra flesta äro nog ännu i alltför friskt minne dessa imponerande spegelfakterier med intyg (vid. not. publ.), som ej bevisade hvad de skulle bevisa, och kubikuträknande astronomer! Och hvad hr Abelins eget sinnelag och afsikter beträffar, så framgå dessa bäst af hans under sistlidne november och december månader gjorda, men, som det vill synas, misslyskade försök att bilda en Fruktdlareförening, hvilken skulle ha egen tidskrift, egna årliga utställningar och en egen trädgårdsskola eller såsom sådan begagna någon redan befintlig, och sättet för detta försök. Naturligtvis skulle sådant endast verka splittning. Sveriges nybildade Pomologförening omfattar redan omkring 500 medlemmar. Det vore för våra förhållanden vackert sa, om vi kunde få till stånd en tidskrift, som

behandlade fruktodlingen på ett någorlunda ingående och verkligen läsvärdt sätt.

Ett älsklingsord i den Abelinska terminologien synes "sorglig" vara. Nu är det "sorgligt", att jag velat befria mig från den mig ovetande påhängda skylten af rekommendator af utländska fruktträd, och sorgligt är det, att någon vågar återkomma till en fråga, som det, för hans anseendes skull, säkerligen varit önskligt få glömskans slöja bredd öfver.

Förvisso var ock det försök, som 1898/99 gjordes att nedsvärta en svensk näringsgren, sorgligt.

Men det är ej värdt att vara ledsen för det.

Ty sedan begreppen i frågan nu börjat klarna, kommer det nog ej att förgå många år, innan man skall godt draga på munnen åt den komedi, som utspelades de nyssnämnda åren, och hvad hr Abelin själf angår, så låtom oss hoppas, att han, efter det nu skedda öfvertagandet af ledningen eller inspektoratet öfver en plantskola inom landets gränser, skall snart passera sorgetiden, blifva i stånd öfvervinna sin heta kärlek till den danska Pomona och hennes telningar samt finna, att den gamla svenska kan vara lika bra.

